

ԱՍՏՈՒԱԾԱԲԱՆԱԿԱՆ

ՏԵՍԱԿԱՆ ԱՍՏՈՒԱԾԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

185. ՄԵՐ ԴԱԻԱՆՈՒԹԻՒՆԸ. Հայաստան-
եայց եկեղեցիին մէկ կամք և մէկ ներդրածու-
թիւն կ'ըսէ Քրիստոսի մէջ, բայց խորշելով
միակամեայց չիւթումէն և դադարումէն, և
ընդունելով Քրիստոսի մէջ միաւորուած եր-
կու զօրութիւններ՝ աստուածութիւնը և
մարդկութիւնը: Այդպէս կ'ըսէ ոչ թէ իբրեւ
նոր վարդապետութիւն մը և առանձին դա-
ւանութիւն մը, այլ իբրեւ հետեակութիւն
Նեստորի դէմ հաստատուած միմիակ, ամբող-
ջական և վերջնական այն դաւանութեան թէ
Քրիստոս մի է, թէև Աստուած է կատարեալ
և մարդ է կատարեալ, այլ աստուածութիւնը
և մարդկութիւնը իրարու հետ միաւորեալ են
այնքան անցուկ չաղկապումով մը որ Քրիս-
տոսի մէջ իրականապէս երկուք չեն այլևս,
թէպէտև ըստ ինքեան և վերացականապէս
կատարեալ երկուք են: Հետեաբար, մի ան-
ձրն, մի բնութիւն, մի կամք, մի ներդրածու-
թիւն:

Այս եղբակացութիւնը կը ճշմարտութի նաև
իմաստասիրական սա առածով թէ «Ներդրո-
ծութիւնք են թակայիցն են»։ ու եթէ Քրիս-
տոսի մէջ մէկ է ենթական, որ անձն ևս կ'ըս-
ուի, ապա ուրեմն մի է և ներդրածութիւնը,
թէպէտև տարբերեալ ըլլան ներդրածութիւն-
ները լրման եղբին կամ ինչ որ նոյնն է ըսել՝
զործին արդիւնքին մէջ, ոչ միայն թիւին և
չափին, այլ նաև տեսակին և բնութեան հա-
մեմատ:

186. ԵՐԿԱԿԱՄԵԱՅՑ ՓԱՍՏԸ. Անոնք որ
երկու կամք կ'ընդունին, սովոր են ստէպ յի-
շեցնել Քրիստոսի խօսքը. «Ոչ իմ կամք այլ
քոյդ լիցի» (Ղուկ. ԻԲ 42). Հօրը կամքը, որ
է աստուածային կամքը, և Քրիստոսի կամ-
քը, որ է մարդկային կամքը: Սակայն եթէ
այդ լինէր խօսքին իմաստը, այն ատեն աւելի

յարմար պիտի ըլլար ըսել Յիսուսի կամքը ու-
րեմն հակառակ էր Աստուծոյ կամքին, որ ան-
տեղի է՝ երկակամեայց իսկ խոստովանու-
թեան համեմատ: Ուստի հարկ է դառնալ
խօսքին ուղիղ առումին, թէ Քրիստոս հոս
ոչ թէ կամքին հակառակութիւնը ցոյց կու-
տայ, այլ՝ աստուածութեան և մարդկու-
թեան համակամութիւնը, զի Քրիստոս որ
երկուքն է, աստուածութենէ և մարդկու-
թենէ, ոչ երկուքինը կ'ուզէ առանձնաբար, և
ոչ երկուքինը կը կատարէ բաժանաբար. այլ
ան կ'ուզէ և կը կատարէ ամբողջաբար ինչ որ
կ'ուզեն և կը կատարեն երկուքը միասնա-
բար: Այդ իմաստը լաւագոյնս կը պարզուի
բաղդատութեամբ Աւետարաններու. զի ուր
որ Ղուկաս կամքը կը յիշէ իբրեւ զօրութիւն,
«Ոչ իմ կամք այլ քոյդ լիցի», Մատթէոս և
Մարկոս աւելի բացայայտ կերպով կամիլը
կը յիշեն իբրեւ զործողութիւն. «Ոչ որպէս ես
կամիմ, այլ որպէս դու» (Մատթ. ԻԶ 39):
«Ոչ որպէս ես կամիմ, այլ որպէս դու կա-
միս» (Մարկ. ԺԳ 36), կամ ըստ լատինակա-
նին՝ «Ոչ զոր ես կամիմ, այլ զոր դու»: Նոյն-
պէս պէտք է մեկնել ուրիշ նմանօրինակ վկա-
յութիւններն ալ, որոնց մասին կը պնդեն եր-
կակամեանները, որպէսզի դադարեալ կամք
ցոյց տան Քրիստոսի մէջ:

187. ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԹԻՒՆ. Տեղ մը Աւե-
տարանը կ'ըսէ թէ Քրիստոս «ոչ կամէր
յայտնել, և ոչ կարաց ծածկել» (Մարկ. Է
24), ու տկարացող այդ կամքը անշուշտ
մարդկային է, վասնզի աստուածային կամ-
քը, կ'ըսեն, անհնար է որ տպարդին ըլլայ:
Բայց միթէ Ս. Գիրքին մէջ չունի՞նք բազմա-
թիւ վկայութիւններ որոնց մէջ Աստուծոյ
կամքն ու զիտութիւնը վրիպած են իրենց ար-
դիւնքէն, որպէսզի մարդուն ազատութիւնը

ցոյց տրուի և յայտնուի աստուածութեան թէ՛ական կամքը, զի արդարեւ առանց թէ՛ական կամքի հնար չէ մեկնարանել ոչ մարդկութեան խորհուրդը և ոչ ալ բնութեան բնութացքը և բանականութեան զործերը: Եթէ իր արդիւնքէն վրիպած կամքը մարդկային է և ատոր համար նոյնիսկ պիտի բաժան նկատուի աստուածայինէն, այն ատեն աւելի յառաջ պէտք է երթալ, որովհետեւ գործողութիւնը կարողութեան մէջ չի դադրիր, այլ ենթակային կամ անձին կը հասնի. հետեալար աստուածային անձնաւորութիւնն իսկ վրիպեալ կը գտնուի իր արդիւնքէն, ու այն ատեն հարկ կ'ըլլայ անձնաւորութեան միութիւնն անգամ ջնջել՝ որպէսզի աստուածութիւնը տկարացած չկարծուի, որ է բոլորովին ուրանալ քրիստոնէութեան խնդիրը:

188. ԶԱՆԱԶԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐ. Մարդկայութեան խորհուրդին վարդապետութիւնն ու հաւատքը, որ իր մէջ երկու հիմնական կէտեր կը պարունակէ — աստուածութեան միաւորութիւնը մարդկութեան հետ մէկ Քրիստոսի մէջ, և մարդկային ազգի փրկութիւնը՝ Քրիստոսի կամաւորական մահումը կատարուած—, առիթ կ'ընծայէ ոչ միայն նախաապեալ խնդիրներուն՝ Քրիստոսի անձին, բնութեան, կամքին և ներգործութեան, այլ և ուրիշ շատ մը մանրամասնեալ խնդիրներու, որոնցմով կ'առատանան մասնաւորաբար Դպրոցական կոչուած լատին վարդապետները: Նպատակ չունինք անշուշտ հետեւիլ այդ բոլոր նորութիւններուն. բայց այդ խնդիրներուն մէջ կան որ հին դարերուն աշատ յուզուեցան՝ հիմնական խնդիրներու հետ իրենց ունեցած մերձաւորութեան պատճառաւ, ու կան ալ որոնք պէս պէս պատճառանքներով յառաջ բերուեցան մանաւանդ Քաղկեդոնական մէճերուն մէջ, երբ հարկ եղաւ որ մերիները դէմ դնեն Հոռոմական եկեղեցւոյ պաշտօնականներու իմաստակ հակառակախօսութեան: Այս իսկ պատճառաւ հարկ կը համարինք համառօտիւ դէժ տալ քանի մը ծանօթութիւններ այն հարցերուն մասին, որոնք օտար չեն աստուածաբանական տեսութեանց ընդհանրութենէն:

ցինք յատկութեանց հաղորդութիւնը իրրեւ փաստ միաւորութեան սկզբունքին: Այս խնդիրը կը յուզուի նաեւ իրրեւ հետեւութիւն նոյն սկզբունքին: Որովհետեւ բաւական չէ միայն ինչ ինչ հաղորդական բացատրութիւններ ունենալ Ս. Գիրքէն, այլ պէտք է դիտնալ նաեւ թէ՛ մինչև ո՞ր պէտք է ընդարձակել դայն, և թէ՛ ո՞ր բացատրութիւնները կարելի է աւելի ապահով կերպով գործածել, և կամ՝ որո՞նք պէտք չէ կիրարկել խօսքի մէջ: Յատկութեանց հաղորդութեան օրինաւորութիւնը կը հաստատուի նկատորի դէմ՝ Ս. Գրոց հեղինակութեամբ, իսկ նոյն հաղորդութեան շափաւորութիւնը հարկաւոր կ'ըլլայ Եւտիքէսի դէմ, որպէսզի չփոթումի կարծիք չհետեցուի: Սոյն կարծիքը վերջին ժամանակներուն եկաւ Լուսեբականներուն մէջ, որոնք ըսին թէ Քրիստոսի մարդկութեան, իրրեւ յոյ մարդկութեան, կրնան տրուիլ աստուածային ստորոգելիներ, զոր օրինակ՝ ամենակարող և ամսահման բաւ անոր համար, կամ լաւ ևս՝ ամենուրեք և ամենայնի ներկայ, աստուածութեան հետ անքննելի միաւորութեան պատճառաւ:

190. ՈՒՐԻՇ ԽՆԴԻՐՆԵՐ. Դժուարին և նոյնիսկ ձանձրալի է յառաջ բերել տեսակ տեսակ բանաձևները և անուղիղը ուղղափառէն որոշել: Միայն բաւական լինի պինդ բռնել զիստոր կանոնը՝ թէ որովհետեւ միաւորութիւնը իրականապէս կ'ընդունինք Քրիստոսի մէջ և ոչ վերացականապէս բնութեանց մէջ ըստ ինքեան, ուրեմն և օրէն է որ յատկութեանց հաղորդութիւնը Քրիստոսի համար գործածուի թանձրացեալ բանաձևներով, և ոչ թէ խրաքանչիւր բնութեան վրայ վերացական առումով. բայց գիտենք նաեւ և պէտք է գիտել տալ թէ՛ Ս. Հայրերու գրականութեան մէջ կան ինչ ինչ ծանրագոյն բացատրութիւններ, որոնք այս կանոններուն դէմ կը կարծին. բայց առաջին Հայրերը ոչ միշտ և ոչ ամէն բանի մէջ կրնային և կարողացան գիտական ու վարդապետական ճշգրանութիւն դնել իրենց խօսքերուն մէջ: Այդ ճշգրանութիւնը կարեւոր էր և է հակառակողներու դէմ խօսած ատեն մանաւանդ և գիտնօրէն վարդապետական բացատրութիւններու մէջ: Բայց երբ հաւատացեալներու է

189. ԽՆԴԻՐՔ ԶԱՏԿՈՒԹԵԱՆՅ. Յիշե-

որ կը խօսուի, և նպատակը աւելի բարոյական է քան դաւանական, և տնօրինական խորհուրդները կը բացատրուին վարույց ուղղութեան ու ընթացից կանոնադրման համար, չափազանցեալ խօսքերը և առատարանեալ բացատրութիւնները ոչ միայն չեն զայլթափեցներ, այլև կը ծառայեն արթնցնելու ժողովուրդին թմրած միտքը:

191. ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՄԱՐՄԻՆԸ. Քրիստոսի մարմնին ամենուրեքութեան մասին խնդիր կը ծագի Քրիստոսի մարմնով յարութեան վարդապետութենէն, և նոյն մարմնով համարաձայն լինելու և վերստին նոյն մարմնով դայտեան հաւատքէն: Ի՞նչ պէտք է ուրեմն բանք մարդացեալ Քրիստոսի համար կամ աւոր մարմնին մասին: Եթէ ան աստուածայինին հետ է, ուրեմն և ամենուրեք է. իսկ եթէ սահմանի մը մէջ է, ո՞րն է այն տեղը ուր կը գտնուի Քրիստոս: Բայց համարձեման խնդիրը բնաւ չի փոխեր վարդապետութեան իսկական կէտերը: Որովհետեւ երբ կ'ըսենք թէ Քրիստոս կատարեց տնօրինականները Պաղեստինի մէջ, չե՞նք կրնար ըսել թէ աւորն աշխարհի ուրիշ կողմերն ալ կատարուեցան: այսպէս նաև Համբարձումէն վերջի համար: Թէև ստոյգը մեզմէ ծածկուած կը մնայ, սակայն գործածուած բառերը՝ Նոր արարածը, վերին երկնից կայն, խորհրդական իմաստ մը ունին և ոչ թէ նիւթական. իսկ ծածկուած բաներուն մասին առատարանելը անօգուտ է, զի այդ կերպով երբեք հրնար չըլլար պատուել խորհուրդներուն վարագոյրը:

192. ԱՍՏՈՒԱԾԱԽԻՆ ԿՈԶՈՒՄԸ. Ս. Կրիստոս Մարիամի յատկացուած Աստուածածին կոչումը յառաջ կու գայ նոյն յատկութեան հագորդութենէն, և մին է զլիաւոր Եփեսոսեան դաւանութիւններէն՝ ընդդէմ Նեստորի, ընդհանրական Եկեղեցւոյ հնաւանդ սովորութեամբ նուիրապործուած: Այդ կոչումը Ս. Գրքին մէջ ոչ մէկ տեղ կայ, այլ ուղղակի կը հետեի «Որ ծնանելոցն է ի քէն՝ սուրբ է և Որդի Աստուծոյ կոչեացի» (Գուկ. Ա 35) և «Առաքեաց Աստուած զՈրդին իւր՝ որ եղև ի կնոջէ» (Գաղատ. Դ 4) խօսքերէն: Այս կոչումէն պէտք չէ հետեցնենք թէ Մարիամ

Աստուածութիւնը ծնաւ, այլ թէ Մարիամ ծնաւ մարդացեալ Աստուածը. սոյն տիեզերահռչակեալ կոչումը բաւական է ցոյց տալու համար ի Քրիստոս միաւորեալ միութեան զրութիւնը՝ ընդդէմ երկարնակ և բաժանեալ միութեան:

193. ՏՆՕՐԻՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐ. Քրիստոսի յղութեան և ծննդեան մէջ, Ս. Հոգիէն կուսածին յղութիւնը անպատշաճ է իմանալ իրր մասնակցութիւն յղութեանց սովորական պայմաններուն, այլ միշտ իրր արտայայտութիւն գերբնական հրաշալիաց կոյսին յրգացման: Իսկ ծնունդն ալ նոյնպէս կուսածին եղաւ առանց բնական պայմաններու, առանց երկունքի, առանց եղծման կուսութեան, ինչպէս կ'երգէ Եկեղեցին. «Երիս խորհուրդս ստեղծաւ ի քեզ տեսանի՝ Աստուածածին. յղութիւն տնտրեմական, ծնունդ անարատ, կուսութիւն՝ յետ ծննդեան մնալով անապական» (ՄԼԾ. ԴԶ):

194. ԳՈՐԾՔ ՔՐԻՍՏՈՍԻ. Քրիստոսի կեանքին բովանդակ գործերը մարդկային կեանքի գործերուն կերպն ու ընթացքը ունէին. ան կ'աճէր հասակաւ, կը զարգանար ի մատուցեամբ, կ'առաւելոյր շնորհօք և հրէմարիտ մարդկութեան պայմանները կը լրացնէր, վասնզի առած էր ամէն ինչ որ կայ մարդուն մէջ: Այս բոլոր գործողութիւնները յայտնի են Աւետարաններուն մէջ: Չարաբանքներուն մէջ և խաչին վրայ իսկութեամբ և ճշմարտութեամբ ցաւոյն էր նոյնինքն մարդացեալ Աստուածը և ոչ թէ մարդը՝ Աստուծէ բաժանարար. մահուան մէջ ո՛չ մարդեղութեան խորհուրդը կը զաղբէր և ոչ ալ իսկութեան կէտը կը խանդարուէր, այլ մարդկութեան սովորական գործողութիւններէն մին կը լրանար, ոչ մէկ կերպով տարբեր՝ բովանդակ կեանքին մէջ կատարուած միւս ամէն գործերէն: Միայն թէ մահը աւելի անդին՝ այսինքն իր հետեանքներուն չէր անցնէր, և մարմինին իսկ ապականութիւն տեսնել չէր պատահէր:

195. ՓՐԿԱԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ. Փրկադործութեան խորհուրդը, որ նպատակըն է մարդեղութեան բովանդակ տնօրինու-

թեանց, նոյնպէս միաւորեալ գոյութեան կը պատկանի, որովհետեւ լսկ մարդուն արդիւնքը չէր կրնար արժանանալ այդ գերազանց արդիւնաւորութեան, և ոչ ալ ստատաժային բնութիւնը ինքն յինքեան կրնար լրացնել արդիւնաւորութեան պահանջները:

Փրկագործութեան նպատակը յատկօրէն կը բացատրուի սա խօսքին մէջ. «Եկն Որդի մարդոյ կեցուցանել զկորուսեալն» (Մատթ. ԺԸ 11). կորուսած էր մարդը առաջնաստեղծ նախաձոր մեղքով ու մահացած՝ հոգեով: Կորուստէն՝ գիւտը, և մահէն՝ կեանքը խկապէս փրկութիւն պիտի լինէր: Հարկ է ուրեմն վերցնել թէ՛ մեղքը և թէ՛ մեղքին արդիւնքը, քննելով շարիքը որուն մէջ մարդը լինիւ, և պարզեցնելով բարիքը՝ որմէ զրկուեցաւ: Ահա՛ փրկագործութիւնը:

196. ՓՐԿԱԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ. Իսկ այդ մեծ նպատակը իրագործելու համար հարկ էր նախ գինը վճարել, և ապա անոր արդիւնքը իւրաքանչիւրին պատշաճեցնել: Վճարուելիք գինը հատուցման գործ մը պէտք էր ըլլար և միանգամայն արժանաւորութեան. իսկ իւրաքանչիւրին պատշաճեցնելը ոչ այլ ինչ կրնար ըլլալ եթէ ոչ անձնիւրին անհատաբար և իրօք մասնակցիլը բնականութիւնը չորհուածին: Եւ որպէսզի այդ իրականացուէր, հարկ էր որ լուսաւորուէին միտքերը և շարժէին կամքերը: Իսկ միտքը կը լուսաւորուի վարդապետութեամբ, և կամքը կը շարժի օրէնքներով:

Օրէնքը կը կազմէ վիճակի կամ գրութեան մասնաւոր պայման մը, որ է ուխտ, կամ կրտակ, կամ եկեղեցի, ուր մտնելով՝ մարդ վարդապետութիւն և օրէնք կը գտնէ. կ'ընդունի վարդապետութիւնը հաւատքով, և օրէնքը՝ մկրտութեամբ և հաւատքով. մարդ մկրտութեամբ կ'ընդունի ձեռքը. «Որ հաւատասցէ և մկրտեսցի՝ կեցցէ» (Մարկ. ԺԶ 16):

197. ԳՈՐԾԸ ԵՒ ԳՈՐԾՈՂԸ. Այսպէս կը հասկցուի փրկութիւնը գործին մէջ, իսկ գործողին մէջ՝ կը պահանջէ այն կերպերը որոնք ի դէպ կու գան յիշեալ գործերուն կատարման: Մեղքին հատուցումը վճարելը կը պատկանի քահանային որ զոհը կը մատուցա-

նէ. վարդապետութիւնը քարոզելը՝ մարդաբէնեւուն որոնք Աստուծոյ կողմէ պատգամներ կը խօսին. օրէնք հաստատելը՝ օրէնսդիրին կամ թագաւորին որ կը հիմնարկէ թագաւորութիւնը և պետութիւնը, այսինքն օրէնքով ամրացած հասարակութիւնը:

Քրիստոս Փրկիչը ուրեմն պէտք էր որ ըլլար թէ՛ քահանայ, թէ՛ մարդաբէ և թէ՛ թագաւոր, և այս երեք պաշտօններով կանգնէր Աստուածութեան և մարդկութեան մէջտեղ, ըլլար իսկապէս «միջնորդ Աստուծոյ և մարդկան» (Ա. Տիմ. Բ 5). ըլլար միջնորդ՝ գործով, իրարու մօտեցնելու երկու հեռացածները. միջնորդ՝ գոյացութեամբ, իր անձին մէջ միաւորելով երկուքին բնութիւնները: Միջնորդին երբեակ պաշտօնները և անոնց իրականութիւնները կը տրուէին և կը տրուին օծութեան նշանակով. օծեալ կը կոչուէր ան որ նշանակին հետ երբեակ իշխանութիւնը կը ստանար. և այս երբեակ իշխանութեանց արտայայտութիւնն էր օծեալ կոչումը, որ է յունարէնով Քրիստոս և երբայեցեղէնով Մեսիա, և որ եղած է իսկական անունը Յիսուսի. և լրումը այս գործին անուանուած է Քրիստոնէութիւն, իսկ այս գործողութեան մասնակցողը՝ Քրիստոնեայ յորջորջուած:

198. ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՏԵՏՂՈՍՆԵՐԸ. Հին և Նոր Կտակարանները յայտնապէս կ'ակնարկեն խոստացեալ Փրկչին և Օծեալին երբեակի պաշտամունքներուն: Դաւիթ կ'ըսէր Օծեալին համար. «Դու ես քահանայ յաւիտեան ըստ կարգին Մեկբոսեղեկի» (Սաղմ. ԺԺ 4): Ու Պօղոս կը մեկնաբանէր. «Ոչ եթէ անձամբ ոք առնու պատիւ, այլ կոչեցեալն յԱստուծոյ՝ որպէս և Ահարոն, նոյնպէս և Քրիստոս ոչ եթէ անձին ինչ չուք եղ լինել քահանայապետ, այլ որ խօսեցան առ նա՝ թէ Որդի իմ ես դու, ևս այսօր ծնայ զքեզ, որպէս և ի միսսումն ասէ. Դու ես քահանայ յաւիտեան ըստ կարգին Մեկբոսեղեկի... Քրիստոս եկեալ քահանայապետ հանգերձելոցն բարեաց՝ մեծաւն և կատարելոյն և անձեռագործ խորանաւ, ... իւրով արեամբն եմուտ միանգամ ի սրբութիւնս՝ յաւիտեանական գտեալ զփրկութիւն» (Եբր. Ե 4-6, Թ 11, 12): Մովսէս կը զրէր Օծեալին մասին. «Մարդաբէ յեղբարց քոց իբրեւ զիս յարուսցէ քեզ Տէր Աստ-

ուած քո, նմա լուիջիք» (Բ Օրին. ԺԸ 15) .
Հրեաները կը խոստովանէին Քրիստոսի հա-
մար. «Սա է ճշմարիտ մարդարէն՝ որ զալոց
էր յաշխարհ» (Յովհ. Զ 14) : Դաւիթ կ'երգէ
Օծեակին համար. «Եւ կացի թագաւոր ի նը-
մանէ, ի վերայ Սիոնի լեւրին սրբայ նորա...
Խնդրեալ յինէն և տաց քեզ զհեթանոսս ի ժա-
ռանդութիւն, և իշխանութիւն քեզ զամենայն
ծագս երկրի» (Սաղմ. Բ 6-8) . ու Քրիստոս
ինքնին կը հաստատէր զայդ, ըսելով. «Բայց
այդ թագաւորութիւնն իմ չէ աստի... Դու ա-
սես թէ թագաւոր իցեմ» (Յովհ. ԺԸ 36, 37) :
Ու այդ երեք միջնորդներուն լրումն է որուն
համար Պօղոս կ'ըսէ. «Մի է Աստուած և մի
միջնորդ Աստուծոյ և մարդկան՝ մարդ Յի-
սուս Քրիստոս, որ ետ զանձն փրկանս ընդ ա-
մենեցուն» (Ա Տիմ. Բ 5, 6) : «Եւ վասն այնու-
րիկ նորոյ ուխտիս է միջնորդ» (Եբր. Թ 15) :

199. ՔՐԻՍՏՈՍ ՓՐԿԻԶ. Փափաքելով
փրկագործութեան վրայ ևս խօսիլ, կը բաւա-
կանանանք անոր էական հանգամանքներուն
վրայ Ս. Գիրքէն և մանաւանդ Պօղոսի վար-
դապետութիւններէն կարեւորագոյնները յա-
ռաջ բերելով ստորեւ, և ի բաց կը թողունք
երկրորդական և վիճելի խնդիրները, որոնց
մասին կարելի է զազափար կազմել հետեւե-
լով հիմնական և ստոյգ սկզբունքներուն :

Կ'ըսենք նախ թէ Քրիստոս մեզ փրկեց ի-
րօք և արդեամբք, և ոչ թէ խորհրդարար,
թէ մեղքին իշխանութեան ներքեւ ինկած մար-
դը անիկա դարձուց աստուածային սիրոյ և
յաւիտենական կենաց հաղորդութեան : Հը-
րեշտակը բաւ. «Կոչեացես զանուն նորա Յի-
սուս, զի նա փրկեացէ զժողովուրդ իւր ի մե-
ղաց իւրեանց» (Մատթ. Ա 21) . ու Պօղոս կը
զրէ. «Մինչ թշնամիքն էաք, հաշտեցաք ընդ
Աստուծոյ մահուամբ Որդւոյ նորա» (Հռոմ.
Ե 10) :

200. ՓՐԿՈՒԹԻՒՆ ԱՄԵՆԵՅՈՒՆ. Կ'ըսենք
նաեւ թէ Քրիստոսով կատարուած փրկու-
թիւնը բոլոր մարդոց համար եղաւ, կամ,
ինչ որ նոյնն է, Քրիստոս մեռաւ բոլոր մար-
դոց փրկութեան համար : Պօղոս կը զրէ. «Որ
իւր Որդին ոչ խնայեաց, այլ վասն մեր ամե-
նեցուն մատնեաց զնա» (Հռոմ. Ը 32) . և
զարձեալ. «Որ զամենայն մարդիկ կամի զի
կեցցեն և ի զիտութիւն ճշմարտութեան ե-
կեցցեն... որ ետ զանձն փրկանս ընդ ամենե-
ցուն» (Ա Տիմ. Բ 4, 6) :

201. ՀԱՏՈՒՅՈՒՄՆ ՓՐԿԱՆԱՅ. Մարդուն
սիրոյն համար Քրիստոսով տրուած փրկա-
գործութիւնը կրնար թերեւս ըլլալ Աստուծոյ
կողմէ ձրիատուր շնորհ մը. բայց այդպէս
չեղաւ Աստուածային կամքին անօրինութիւ-
նը, այլ սահմանուած էր այն հատուցումը
զոր մարդ պարտ էր վճարել Աստուծոյ, հա-
տուցում փոխանորդարար՝ յանուն նոյնինքն
մարդուն : Չայդ կը զրէ բացայայտ կերպով
Պետրոս. «Չմեր մեղս իւրով մարմնովն վե-
րացոյց ի խաչափայտն, ... որոյ վիրօքն բը-
ժչկեցայք» (Ա Պետ. Բ 24) : Ասոր մէջ կը
կրկնուի Եսայիի մարգարէութիւնը. «Նա վի-
րաւորեցաւ վասն մեղաց մերոց, և պատժե-
ցաւ վասն մերոյ անօրէնութեան, նորա վիրօ-
քն բժչկեցաք, և Տէր մատնեաց զնա առ մե-
ղս մեր» (Եսայի ԽԳ 5-6) : Պօղոս ևս կը զը-
րէ. «Քրիստոս սիրեաց զմեզ և մատնեաց
զանձն իւր վասն մեր, պատարադ և զենումն
Աստուծոյ ի հոռ անուշից» (Եփես. Ե 2) :
Կարելի է հոս տակաւին կրկնել նախապէս
յառաջ բերուած ուրիշ վկայութիւններ ալ :

ՄԱՂԱՔԻԱ ԱՐՔԵՊՍ. ՕՐՄԱՆԵԱՆ

(Շար. 20)